

Виходить що тижня
в неділю.

Адреса редакції
адміністрації:

„Свобода”, Львів,
Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакція: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

ПЕРЕДПЛАТА
винаходить в краю: місично 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот.
В Америці 1 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотків.
Поодиноке число коштує
20 сот.

Телеф. Прокарн: 29-26.

Круговорот стихійних нещасть.

Переживаємо страшні часи. Після довголітньої вісеної завирихи прийшли роки неврожаю, повійні і голоду. Дальшим звеном в цьому ланцюху стихійних нещасть є цьогорічна строга зима зі сибірськими морозами і сніговими заметами, які ще скінчилися.

Зі всіх сторін приходять сумні вісти про страшне лихоліття, яке переживала людність нашого краю в часі недавних морозів, відрізана від світа, лишена топлива, харчів і предметів необхідної потреби.

Найбільше потерпіло село, що неприготоване до небувалої у нас стужі, дусилося в ледових обіймах зими. Люди замерзали по хатах. Худоба гинула масово по стайніах. Щоби ратувати живий достаток, селяни держали в мешканнях корови і безроги. Людські хати перемінялись в хліви, в яких панували мороз, голод і нужда.

Страшні морози вправді микули, але небезпека висить над селом дальше — грозить йому голод. Бараболя, головна пожива селянських мас, вимерзла в пивницях і кіпцях. Для бідніших людей це великий удар, що засуджує їх на голодування. До браку паши, до здесяtkування худоби приходить брак поживи для людей. Страшні примари голоду й крайної нужди заглядають в наші села.

Але на тім не конець. Поля покрила груба, кількаметрова верства снігів. Можливе, що під їх тягарем випре озиміна. Наслідки великих снігових опадів побачимо аж тоді, як на весну стопиться сніг. Тоді в наші села загляне ще грізніший гість — неврожай.

Та заки до цього прийде, насувається на наш край ще одна велика небезпека: повінь! З хвилею, як зачнеться весняні розтопи, величезні полоси краю знайдуться під водою. Найбільше загрожені повіти в доріччу Дністра і Сяну. В передбачуванню цього лиха утворились уже воєводські комітети, що приготовляють ратункову акцію та опіку над навіщенім повенями населенням. В справі коштів воєводства звернулися до центрального уряду, а крім того мусять причинитися від себе самоврядні установи та ціле громадянство.

Пора й нам звернути увагу на грядучу катастрофу. Українські послі повинні негайно заради від уряду не тільки забезпечення паливом навіщеної нещастям людності, і то не тільки міст, але й сіл, не тільки достарчення поживи там, де її нема, але й достарчення паши для худоби, забезпечення бідної людності перед передновком, достарчення збіжки на весняні засіви та забезпечення великих просторів краю перед неминучою катастрофою весняної повені. Одночасно наші громадянські чинники не сміють сидіти зі заложеними руками, але спільними силами станути до боротьби з новим стихійним лихом.

Варшавські підсумки.

Згідно з польською конституцією варшавський сойм відбував щорічно одну обовязкову т.зв. звичайну або бюджетну сесію (безпереривні наради), яка триває близько п'яти місяців: від листопада до кінця березня (марта). Головна ціль цієї сесії це — як каже вже сама її назва — державний бюджет, себто обрахунок державних доходів і розходів на слідуючий рік (бюджетний рік у Польщі рахується від 1. квітня до 31. березня наступного року). Отся головна ціль цьогорічної звичайної соймової сесії вже майже осягнена, бо в першій половині лютого сойм ухвалив уже бюджет. Тепер він потрібує лише затвердження сенатом, а коли сенат уведе в ухвалу сойму деякі зміни, то сойм ті зміни ще раз перегляне й зайде до них остаточне становище, після чого закон про бюджет піде до підпису президента республіки й буде (найдалі до кінця березня) оголошений в „Вістнику законів“

(„Дзенінську устав“), набираючи обовязуючу силу. Однак все те уже другорядні формальності, бо головна робота коло ухвалення бюджету вже зроблена. Тому нині говориться вже про недалекий час засіння сесії і тому можна вже тепер підводити її підсумки з погляду наших інтересів.

Ми ніколи не займалися дурманенням нашого народу й замазуванням йому очей усякою демагогічною брехнею (тим і ріжнимося від інших українських та й неукраїнських партій і тому маємо стільки ворогів!) і в ім'я правди ніколи не закривали перед народом річей навіть найбільше прикрих. В ім'я правди ми перестерегали теж наш народ перед легкодушною вірою в якінебудь практичні успіхи наших послів на варшавському парламентарному ґрунті. При підсумках біжучої соймової сесії знову отверто стверджуємо, що таких успіхів нема.

Отже що торкається самого бюджету, то він остав так, як і попередній бюджет, відзеркаленням урядової політики відносно українців, політики, яка осталася — та сама. Заступники Українського Клубу в бюджетовій комісії (посли Хруцький і Целевич) не пропустили ні одної позиції бюджету, при якій можна було виказати її шкідливість для українського населення. При загальній бюджетовій дебаті виступило аж дев'ять наших послів: посол Д. Паліїв освітлював загальне چаше політичне положення, посол Луцький загальне наше положення господарське, посол Кузик промовляв при бюджеті міністерства суспільної опіки, посол Целевич при міністерстві внутрішніх справ, посол Тершаковець при бюджеті міністерства земельних реформ, посол Кохан при міністерстві публічних робіт, посол Великанович при міністерстві освіти, посол о. д-р Пелліх при міністерстві віроісповідань, посол д-р Загайкевич при міністерстві справедливості. Кожий з них подібно зупинювався над політикою даного міністерства відносно українців, кожий з них свої ділові виводи попирає десятками прикладів із життя і кожий з них ставив до поодиноких міністрів відповідні вимоги. Однак ціла та відкрита боротьба, однаково на комісії що на повіні соймі, осталася без жадних наслідків. Наших послів або переголосувано, або згорі називано річеві й ділові виводи наших послів „брехнею“, не вдаючися навіть у розгляд цеї „брехні“, або використовувано ці посольські виступи для нових протиукраїнських вигуків. Остаточно в бюджеті не введено ні одної найменшої зміни в користь українського населення, счертконо навіть смішну суму несповна 200.000 зол., на диво признану бюджетовою комісією для „Сільського Господаря“ і ще смішну суму 200.000 зол. на український університет!

Те саме торкається і справ, безпосередньо з бюджетом незвязаних. Як відомо, ще весною Український Клуб зголосив ряд внесків у формі законопроектів, із яких найважніші були: про народне шкільництво, про університет, офіційну назву „український“ замісць „рускі“, про відіbrання кацапам Народного Дому у Львові і т. п. Не будемо розводитися над історією цих внесків, однак ствердимо головне, а саме, що ні один із них у корисному для нас дусі ще не погоджений!

Мало того. На порядок нарад сойму ввійшов внесок урядового Безпартійного Бльоку на зміну конституції, внесок, у якому цілий ряд проектованих постанов — в разі ухвалення їх — фактично унеможливить українському населенню під Польщею боротьбу навіть на парламентарній арені. Ось так бюджетова сесія, яка ось буде закінчена, не тільки не принесла нам жадної полекші, але положення наше ще погіршила.

Причини такого стану — ті самі, що були досі. Українська справа вічно ще не находит зрозуміння і взагалі є легковажена. Коли ж наші послі стараються доказати її важливість, то ці спроби все ще розбиваються об мур старих і фальшивих поглядів соймових і урядових можновладців, які бачать лихо в усьому („австрійські видумці“, „німецькі інтризи“, „бунтарських провідниках“ ітд.), тільки не у власній похідці. Коли ж від них жадається зміни тієї полі-

ти, тоді вони стають на становище, що може й можна би щось українцям „дати“, але лише тоді, коли їх вони зі свого боку щось „дадуть“. Тимчасом громадяне української національності дають уже податки і рекрутів і нічого більше дати не можуть, зате вимагають від держави все те, що держава громадянам дати повинна. Здавалось би, що це ясне, як сонце, але видно, що — не для всіх.

І так у колісце. Стара історія — невідома тільки, як вона довго триватиме. Треба нам бути приготованими на час найдовший, а сили для його передержання черпати зі себе самих. Боліше міць народного духа є незломна!

Реформа самоврядування.

В польських законодавчих установах говориться тепер багато про перебудову Польщі. Теперішнє внутрішнє положення держави нічого з поляків не вдоволяє і всі хотять направити її організаційні хиби. Але всі хотіли направити її так, щоби Польща мала характер не мішаної, але чисто польської держави. В тій цілі придумують нову конституцію, яка раз на все забезпечила владу і силу теперішнім можновладцям, і в тій цілі заходяться коло налаштування самоврядних установ, однакових для всіх воєводств, але розуміється, таких штудерів, що забезпечили полякам необмежене панування над населенням непольських національних земель.

Адміністраційна комісія в польськім соймі займається тепер такими самоврядними законами, радячи головним чином над повітовим самоврядуванням та виборчою ординацією до громадських, міських і повітових рад. Польські демократичні клуби придумали, як відомо, так звані малі самоврядні закони, приноровлюючи для Галичини виборчу ординацію, що обов'язує в. Конгресівці. З тим проектом годиться польський уряд, тільки натискає, щоби самоврядування підпорядкувати цілковито адміністраційно-політичній владі. Ходить о те, щоб обмежити вплив українського населення в мішаних воєводствах. Видно з бажанням уряду йдуть нарази в самоврядній підкомісії, що між іншими віділює з повітового самоврядування такі міста, як Перемишль, Станиславів і Тернопіль та годиться, щоби предсідником повітового виділу був староста побіч виборного президента, що не буде мати ніякого голосу. Вибори до повітової ради на основі посередності малиб переводити громадські ради, а повіт має бути поділений на окремі міські і сільські округи. Голосування і поділ мандатів опирається на пропорціональність. Ота посередність і пропорціональність, окремішність міських і сільських виборчих округів і т. п. мають одиноче призначення: штучними способами обмежити українську більшість в користь польсько-жидівської меншості.

Однак і цього замало тим польським політкам, що згуртувались в так званий „Безпартійний бльок“ (одинка) і віддалися беззастережно на услуги теперішнього уряду. Ті бебісти придумали свій самоврядний закон, однаковий для цілої Польщі, але з такими штучками і зачарюючими для непольських народів, щоби вони не могли ані піknuti. Шкода розводиться над цим самоврядним проектом, бо він ледви чі діждеться здійснення, тому що замісць одноцільності в самоврядуванню вносить ще більше заплутанини та неясності в самоврядні життя і дає владі можність до ріжких надужити.

Сяк чи так реформа самоврядування заповідається дуже некорисно для українського населення. Не тішить нас те, що поляки не можуть погодитися щодо самоврядних проектів, бо легко було знищити самоврядування, яке лишилось у нашему краю після Австрої, але тяжше придумати щось ліпше на його місце. Тим більше, що ліпше має бути воно тільки для поляків. Але скорше чи пізніше поляки погодяться у спільному фронті національних меншостей

а тоді настане час, коли **самоврядувати** будуть самі поляки. Від організації української національної сили буде залежати збереження наших громадянських прав.

Зміна конституції.

Про те, що польський уряд хоче перевести зміну існуючої в Польщі конституції, ми вже писали. Бізпартійний блок (олинка) виступив навіть з конституційним проектом, над яким почалася уже в соймі велика лебата. Голова цього клубу, полк. Славек заявив між іншим, що внесок той не може бути предметом торгів і що не можна змінити в ньому ані одної „протинки“. Або, мовляв, приймайте, або відкидайте, себто або миріться, або воюйте! Таке більше-менше стойть також у великих віловзвах, які Безпартійний блок розлішив скрізь по містах.

Ба, але тяжко тут послам і миритися і тяжко воювати. Бо ось з усіх промовців, які досі забирали в цій справі голос, не було поза бебеками (послами з Безп. блоку) ні одного, котрий хвалив би його проект зміни конституції. Навпаки: всі посли з усіх інших соймових клубів як найгостріше його осуджують. А коли ще зважити, що на переведення ухвали про зміну конституції треба аж три п'ятирічні усіх польських голосів, то вигляди на переведення у соймі такої неприємної зміни є по-спілу дуже малі!

А тимчасом польський уряд привязує до зміни конституції дуже велике значення, бо лише теперішній, другий з черги виборний польський сойм, має право конституцію змінити, а потім це право буде мати сойм аж у 1946-ому році (так сказано у 125 статті нинішньої конституції). Отже коли сойм їх не схотів перевести зміни конституції по думці уряду та згаданий внесок відкинув, прийшлося би урядови хіба розвязати сойм і „окторювати“ нову конституцію, себто оголосити її декретом. На ділі було би це рівнозначне з державним замахом. Досить, що справа зміни конституції є нині у Польщі найважнішою справою і всі розмови польських політиків обертаються вічно біля конституційного внеску бебеків.

Пропонована нова конституція далаб незвичайно широкі права, яких у деяких справах наявіть не мав колишній австрійський ціsar! Він міг би наприклад підписувати міжнародні умови, не потрібуючи на це підпису жадного міністра, він щорічно сам назначав би пообір рекрута, міг би завішувати важність судових присудів, видаюти декрети в кожний час, в якому не радив би сойм, міг би в кожний час сойм розвязати, а після розвязання сойму підвищити податки на 10 відсотків, міг би довільно затверджувати або уніважнювати вибори (мандати), міг би не допустити до введення у життя жадної такої ухвали сойму та сенату, яка йому (президентові) не по-нугру / т. д. і т. д. Нова конституція наїзвичайно утруднила би послам законодатну роботу, ба, наявіть вносити інтерпеляції було б дуже трудно, бо під інтерпеляцією треба би зібрати аж 74 польські підписи. Трудно було би теж перевести у самих законодатних палатах якийнебудь закон, з яким уряд (президент) не зовсім погоджувався би, бо в сенаті на 150 сенаторів (тепер їх є 111) засідало би 50 сенаторів, призначених туди президентом! Врешті страшнене обмежене була би особиста недоторканість постів і сенаторів: їх можна би за всякий виступ поза соймом арештувати і судити, а за виступи на соймовій трибууні міністер справедливості мав би право тягати посла перед державний трибунал і жадати позбавлення його посольського мандату! Одночасно нова конституція дозволила би голосувати до сойму лише громадянам від 25-го року життя (для кандидатів на посаду обов'язував би найменше 30-ти рік), зате допускала би до виборів військові особи.

Не диво, що проти проекту такої конституції тіднявся великий галаc! Найменше кричать ще польські „ендеки“ (вщехполяки), яким по-нутру було б ударити новою конституцією по т. зв. „національних меншинях“. Бо нема пайменшого сумніву, що згадані і ріжкі інші припіси нової конституції далися би найбільші у знаки непольському населенню, головно нам українцям, які втратили би можливість оборони своїх інтересів на парламентарному ґрунті. Хоча і нині ця оборона не дає великих практичних успіхів, але все ж таки можна бодай говорити про свої болі і кривді і ставити жадання у вірі, що колись такі правила побідить. При новій конституції цієї можливості на ділі не було би. У цьому дусі склав теж у соймі заяву голова Українського Клубу д-р Дмитро Левицький, який зазначив також, що пропонована конституція є більше підчеркнені, що Польща має одностайній народо-польський характер, хоча на ділі характер Польщі є ріднонаціональний. Виправді українці, казав голова посол д-р Дмитро Левицький, не привязують великого значення до самої буки конституції, знаючи, що головна річ

для населення, це спосіб, в який цю конституцію переводиться в життя, однак проти такого проекту нової конституції українці мусять заняти рішуче становище.

Після переведення загальної дискусії на повному соймі, внесок на зміну конституції піде до конституційної комісії, де щойно зачнуть розглядати його по точках. Бо хоча його автори заповіли, що ніяких „торгів“ з їх проектом не може бути, але всетаки безумовно з неоднією постановою вони готові зректися, аби тільки могти бодай частину пропонованих змін крізь сойм перевести. Та й це буде дуже важко, бо в серед тих змін такі точки, під яких порозуміння поміж бебеками і соймовою опозицією буде мабуть неможливе.

Конституційні наради в соймі будуть тим цікавіші, що саме на діях має вплинути туди новий внесок на зміну конституції: зголосять його ліві польські партії (соціялісти, „визволенці“ і „строніцтво хлопіків“). Тоді щойно зачнуться пересправи!

А на нашу думку, цілий той галас зайвий, бо є багато важніші справи, а з них найважніша це: щораз більша нужда!

Із зліднів українського села.

Промова посла Володимира Кохана, виголошена на пленарному засіданні сойму дnia 6. лютого 1929 р. під час дебатів над бюджетом міністерства публичних робіт.

Високий Сойме! Український нарід є народом переважно хліборобським і тому ресорт міністерства публичних робіт торкається його дуже близько. З уваги на короткий час, яким розпоряджаю, труду мені вияснити політику цього міністерства всесторонньо. Згадаю лише про найважніші господарські справи українського народу, що мають нершорядне значення для його життя і майна.

ДЛЯХИ.

Першою є справа *шляхів*. Без добрих доріг годі її подумати про раціональнішу господарку на рілі. Без добрих і численних доріг неможливий добробут хліборобського населення. Коли дехто з тих панів, що часто тут запевнюють про добробут теперішнього села, про піднесення культури і видатності землі, хотів потрудитися на те село, передовсім наше українське село, в пізню осінь або ранню весну, і приглянувшись умовам, серед яких виконуються хліборобські роботи, то цей образ певно змінить би його погляд. Він побачив би село, потоптаче в болоті, якого годі переступити, побачив би людей перетяжених мозольною працею і не до пізнання заболочених. А чайже саме до цього населення ставиться великі вимоги, обтяжуються його великими податками, а чайже саме те населення в клясою, на яку своє існування спирають інші маси громадян, і чайже саме від добробуту тої кляси залежить те, що звemo „кращим завтром усіх“! Коли мова про шляхи, про це основне питання піднесення всякої культури на селі, то передовсім одно неприродне явище кидиться в очі. А саме, коли село платить високий дорожний податок і коли крім податку дас безплатну працю т. зв. шарварок, часто зовсім неоправданий, то в заміні не дістає майже нічого. Мається враження, що все воно пропадає в мішок без дна, який проковтує все безповоротно, а село залишається надалі без доріг і без можливості творчої праці.

Якже у числах представляється справа державних доріг на українських землях під Польщею? На корінно польських землях на 100 км. кв. є 29 км. дороги. У Охідній Галичині маємо їх 26 км., а на українських землях спід б. російської займанщини є лише 1,7 км. Тому варто би, щоби уряд, взамін за податки, які платить наше село, взявся радикально за усунення у нас катастрофальної недостачі доріг. Тимчасом як представляється в дінозення уряду до цієї поважної справи, судячи по цьогорічному бюджетовому прелімінарі? На будову нових державних доріг буджет передбачує суму 3,200,000 зол. З тої суми якщо річ іде про нові дороги на українській території, передбачено в буджеті для частини Люблинського і Волинського воєводства спільну суму 1,250,000 зол. Коли кошт будови 1 км. дороги приймемо на 50,000 зол., то український нарід дістане на своїй просторій території аж 24 км. доріг. На утримання доріг і державних мостів призначено 36,360,000 зол., однак з того на українській території, на якій дороги нахояться ще з часів світової війни у прості ганебному занедбанню, припадуть мізерні гроші. Зваживши дальше, що консервація 1 км. дороги в центральній Польщі коштує більше 3 тисяч золотих, а на українських землях 1 тисяч зол., бачимо, як дуже українське село дешевим заробітком за свою працю хоче забезпечити дороги зі складу для самого себе. Однак уряд не бере цього під увагу і не помогає цьому бажанню нашого села. На допомогу утримання комунальних доріг призначено в звичай-

них і наїзвичайних видах смішно малу суму 2,300,000 зол. Вправі на будову і втримання існуючих мостів призначено, як допомогу для самоуправних установ, 6,500,000 зол. у звичайних і наїзвичайних видах, однак з того українські землі, а саме одно лише львівське воєводство, дістануть тільки 600,000 зол. На карпатські околиці станиціславівського воєводства міністерство не призначає нічого, а вони важні хоча лише з туристичних оглядин. Згадаю напр. розпочату ще перед війною дорогу з Косова до Жабя, за яку дотепер наново не взялися, а таких ще перед війною надпочатих робіт є на наших землях чимало. На допомогу для будови нових комунальних доріг передбачається далеко меншу суму від минулорічної. Її лише 800,000 зол. з того на українську територію, а то на станиціславівське і волинське воєводства, дістанеться разом 110,000 зол.

Ці вище наведені числа вказують на те, що уряд справі не має належного зрозуміння справжніх потреб нашого населення. Коли лодам ще ті примусові шарварки, очевидно — безплатні, не тільки на сільських і комунальних і воєводських дорогах, але буває часто і на державних, коли згадаю ще про ті всілки оплати селянина, який їде до села, як напр. мита, копиткове і т. д. т. с. без пересади можу ствердити, що положення є просто розлучливе.

(Дальше було.)

Наша хліборобська організація.

Загальні збори „Сільського Господаря“.

Загальні збори товариства „Сільський Господар“ відбулися у Львові дnia 1. березня ц. р. при участі численних делегатів кружків з краю. Збори відкрив президент головної ради, інж. Павликівський, після чого інж. Храпливий доповинув надрукований звіт з діяльності товариства за 1928 р. З того звіту довідуємося, що з днем 25. січня ц. р. товариство має 74 філії, 540 кружків по селах і 38 агрономів, які працюють по повітах. Тепер є ще вільних сім місць для агрономів. Польські рільничі організації повели акцію проти „Сільського Господаря“, закладаючи по селах мішані селянські кружки, але ця акція не вдалася, бо українська хліборобська організація знайшла сильний ґрунт. Всеж таки небезпека не минула і на товариство „Сільський Господар“ приготовляється новий наступ.

В дискусії над цим звітом бесідники одобрили діяльність головної ради і подали вказівки на дальшу працю. Посол Луцький говорив про наступ польських установ і підкреслив, що одиночкою зрілою відповідю розумної нації на те буде тільки те, що поширимо організацію „С. Госп.“ і з масових членських вкладок українського селянства осiąгнемо більші фонди ніж ті, які сойм скріслив у своїм бюджеті, як допомогу для т-ва „Сільський Господар“. І хоч останніми часами Банк Рольни замкнув для української кооперації на вітві навозові кредити, то не зважаючи на те, ми мусимо набувати штучні потги лише в українських коопераціях і не купувати їх поза кооперацією. Посол Луцький звернув увагу, що вже незадовго вівіде в життя закон про хліборобські палати, на основі якого кожний селянин мусить належати до польської професійної селянської організації, якщо до цієї хвилі не зорганізуються українські селяни в т-ві „Сільський Господар“. Бесідникові відповів інж. Павликівський.

Збори уділили призначення уступаючій головнійradi, а потім інж. Храпливий подав плян діяльності на дальший рік. На основі цього пляну товариство приступає з великим розмахом до праці, щоби піднести добробут українського селянину. Буджет на 1929 р. виносить 509,476 зол. і його приято одноголосно.

До головної radi ввійшли такі нові члени: інж. Охрим, інж. Хроновят, інж. Остапяк і В. Островський з Волині, а як застуники пос. Тершаковець і сел. Терпеляк.

Зі сойму і сенату.

Останні соймові засідання були присвячені головної дискусії над відомим проектом зміни конституції. Про заяву голови Українського Клубу, д-ра Д. Левицького, згадуємо на іншому місці. З інших опозиційних промов заміні сліва польського соціяліста Лібермана, що бебістичний проект конституції хоче зробити з Польщі військову сатрапію (державу з безвідповідальним військовим урядом) на зразок Німеччини за часів Бісмарка. Уряд відповідає тільки перед президентом, а все інше має слухати, платити податки і мовчати. Конституційна дискусія потриває довший час, тим більше, що дnia 4. ц. м. польські ліві партії виступили зі своїм проектом зміни конституції.

Великої замішаності в парламентарній політиці і взагалі польському політичному життю

БЛІДНИЦЮ **БРАК КРОВИ** усував
М-ра Кшиштофорського

ВИНО ХІЧОВО-ЗАЛІЗНЕ на еспанській майдаці регулює жіночі недомагання, додав силу, збуджує аппетит, причиняє крові, що відмінно повертає сили жінкам по златах, а спеціально лікарі поручають у грудних недугах, по перебутих важких недугах, при загальном ослабленні, обірванні, при нехітті до життя, маєстях, заворотах голови, фізичнім і духовім вичерпанню. До набуття в аптеках і другуерія, а де нема на складі, замовляти прямо в фабриці, щоби отстерігтися підробок. Виразно жадати М-ра Кшиштофорського ВИНО ХІЧОВО-ЗАЛІЗНЕ. Підроблені відкинуті! Менша фляшка з пересилкою зол. 3·50, 5 фляшок 13 зол. — Подвійна фляшка з пересилкою зол. 5·00, 5 фляшок 22 зол. Вилючний склад і виріб на Польщі: Хемічна фабрика 38 Mr. Krzysztoforski, Tarnów VII. 19—?

наробив незвичайний виступ міністра військових справ, маршалка Пілсудського. Він виголосив у сенатській бюджетовій комісії промову, в якій дуже різко осудив діяльність польського сойму, назвав її горохом з капустою, а давніші військові бюджети назвав „веселими“, бо вони опиралися на крадіжки і забавах. Маршалок знає випадки, що військові міністри робили за державні гроші для послів бенкети з дівчатаами з публичних домів. З військового бюджету крали найбезсоромніше в світі та удержували не тільки любовниці, але й цілі партії!

Словами маршалка Пілсудського викликали здивування не тільки в Польщі, але й в цілім світі. Сильним відгомоном відбилися вони перш усього в соймі, де ріжні клуби зажадали від уряду вияснення в справі крадіжки, що діялися в міністерстві військових справ, та потягнення злодій до відповідальності. З тими домаганнями згодився соймовий маршалок Дашинський. Взагалі слова маршалка Пілсудського будуть мати великих наслідків.

З інших справ сойм полагодив справу затвердження польсько-радянської умови щодо пакту Кельога, проект закона про підмогу для будови дешевих мешкань та про обезпечення робітників на старість.

Лист ген. Шептицького.

Відгомін промови маршалка Пілсудського.

Бувший польський міністер військових справ ген. Шептицький вислав листа до генералів Соснковського, Сікорського та Желіговського як бувших міністрів із запитом, як думают відповісти на закиди маршалка Пілсудського, зроблені їм в сенатській бюджетовій комісії.

Крім того зажадав від маршалка Пілсудського, щоби назвав по імені міністрів, яким закидує крадіжку, бо інакше виступить з тою справою на судову дорогу. Ген. Шептицький є тої думки, що так повинен поступити генерал, який дорожить своєю честью, з виїмкою тих, що померли і не можуть боронитися.

Нагінка на Луги і Сохоли.

Конституція в практиці.

До довгого ряду розвязаних Лутів і Соколів у трьох східно-галіцьких воєводствах приходить зачислити найновіші рішення польської влади. Спортивно-пожарниче товариство Соків в Оброшині пов. Городок Ягайл. і також товариство Луг в Серниках пов. Бібрка розвязано за „переступлення статутів“. Тернопільське воєводство розвязало Луг в селі Скориках пов. Збараж за те, що члени виконували „тактичні військові вправи“. Подібна доля постигла Луг у Сяноці, що гуртував робітничу і ремісничу молодь. Це товариство розвязано за те, що його члени не брали належкої участі в гашенню пожежі, хоч це не відповідає дійсності.

Як робиться бунт на селі?

Історія, яких багато.

Як доносили газети, в селі Якубівій Волі пов. Дрогобич, арештовано 13 громадських радників за тержавну зраду. Справу представлено невірно, а на ділі було так:

Новонизбраний війт Василь Мельник скликав 25. січня перше засідання громадської ради, щоб уложить громадський бюджет. На самім початку радний Іван Матчак поставив внесок, щоби протоколи засідань вести в українській мові та щоби призначити якусь квоту на просвітні цілі. Однак писар Стефан Кулинський, що є також радним, відложив ці справи на сам конець, а почалось встановлення пенсій для війта і рахмістра. Коли 17 радників, зложених із самої фамілії, переголосували по своїй вподобі, радний Дмитро Лютик іменем 13 однодумців заявив, що не беруть дальшої участі в засіданні і вийшли зі салі.

Три дні після писар Кулинський поїхав до Дрогобича і представив старості справу так, бультоби ті радні хотіли вставити якусь квоту на „бюджетний фонд“, зробили бунт і грозили бійкою, та що між ними є 37 крісів і 18 револьверів.

Вночі на 29. січня прийшло до села 35 поліцій, перевели у 13 радників ревізію, та хоч ніякої зброї не знайшли, закували всіх тринацятьох в ланци і відстavили до слідчої вязниці в Самборі. По переслуханню всіх радників, арештованих і писарівих сторонників, 11 радників випущено дні 23. лютого на волю, а задержано тільки Івана Матчака і Григорія Іванкова, як провідників бунту чи чого там.

Того самого дня писар Кулинський покликав заступників радників на місце арештованих і уложив в них такий громадський бюджет, як сам хотів. Цей писар урядував в громаді вже 26 літ і удавав доси широго українця. Тепер громада пізналася на нім як слід.

В останній хвили довідуємося що й двох арештованих громадян випущено 1. ц. м. на волю.

Гостра і довга зима.

Тепер і колись.

Зачався вже березень, місяць весни, а зима все ще не уступає. Після кількох днів відлиги потисли знову морози і вернули снігові, припинюючи залізодорожну комунікацію.

Знавці погоди кажуть, що зима буде тривати ще цілий місяць березень і в другій половині морози мають бути сильніші, ніж в першій. За те в квітні можна буде вже орати, оскільки стопляться сніги. Літо заповідається бурливе і дощисте.

Дехто віщував уже зміну клімату на цілій північній півкулі нашої землі. Цьогорічну зиму уважав початком ледової епохи, яка у нас вже була перед сотками тисяч літ. Хоч такі зміни не виключені, але вони не приходять так нагло. Вони доконуються поволі, на протязі цілих століть. А тимчасом історія знає ще гостріші зими. В 1524 р. морози трерали до 25. мая, а сніги лежали ще на початку червня. Худобу виганяли на пасовиска після з початком липня. В липні того року почались також весняні роботи в полі. Розуміється, що жнива були тоді дуже погані. Дуже гостра зима була в 1573 р. Ціле Балтійське море було замерзло, а з російських берегів можна було ще в маю ходити до Швеції.

Морози і майбутній врожай.

На заході вимерзла пшениця, у нас садовина.

Які будуть наслідки сьогорічної гострої зими для рільництва, побачимо пізніше, як стопиться сніг. Та вже тепер можна ствердити, що рільництво потерпіло великі шкоди. В краях західної Європи, як звідтам доносять, вимерзла озиміна, особливо пшениця. В Польщі мабуть цього не буде, бо гатунок пшениці, який тут управляється, відрижує краще морози. Хіба що хтось посіяв зерно, спроваджене із заходу. На випадок західно-європейського неврожаю, пшениця у нас сильно подорожіє.

Великі школи потерпіла у нас садовина. Вімерзли черешні, а також делікатніші відмінні груші і яблінок. Взагалі овочеві дерева потріскали від морозу.

Що чувати у світ?

Союз Народів. В Женеві зібралася Рада Союза Народів над справою охорони національних меншостей. Предметом нарад є два внесення: німецьке і канадське. Німецьке, зголовене Штреземаном, домагається утворення окремої комісії, що поладнадав справу національних меншостей на основі обов'язуючих міжнародних договорів. Канадське внесення встановляє спосіб, як Союз Народів має розглядати скарги національних меншостей. В часті дебатів має бути порушено положення української меншості в Польщі. Зачувати, що Польща зі своїми союзниками боронить погляду, що без їх згоди ніхто не може накидати їм способу поладжування справи національних меншостей.

Радянщині грозить домова війна. Головний провідник опозиції, Троцький, якого радянський уряд вигнав до Туреччини, заповів, що найдальше до двох років в більшовицькій державі приде до великого перевороту, який уможливить йому поворот. Тимчасом уряд розправляється з прихильниками Троцького, що приготовляються до збройної боротьби.

В Еспанії не втихають військові бунти, звернені проти диктатора ген. Прімо де Рівери. Бунт артилерії удалося урядові здати, причем викинено з армії дві тисячі офіцерів. Тепер бунт перейшов на піхоту. Уряд чується безсильним, бо арештування провідників бунту тільки скріпляє загальне невдоволення, яке па-

нує також серед цивільної людності. Якщо король не усуне диктатора ген. Прімо де Ріверу від влади, Еспанії грозить загальна революція.

Голод в Китаї приймає жахливі розміри. В провінціях Шансі померло з голоду півтора мільйона людей, а пів мільйона виємігрувало, втікаючи перед голодовою смертю. Англійські газети довідуються, що неминуча голодова смерть жде ще два мільйони людей, які не мають куди подітися.

НОВИНКИ.

НАШИХ П. Т. ПЕРЕДПЛАТИНИ повідомляємо, що слідуєчо число „Свободи“ дістануть лише ті, що виправили передплату.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

— Конфіската „Свободи“. 10-е число „Свободи“ впало жертвою конфіскати, причем гродське староство заняло наклад газети так пізно, що не було змоги видати другого накладу. В минулому, 11-ім числом „Свободи“ повторюємо дещо зі змісту попереднього числа.

— Політичне вбивство. Альбанець Вічутерна, котрий застрілив свого часу в Празі вбивця альбанського посла, доконав нового злочину. Вертаючи до Альбанії, він застрілив у вагоні висшого міністерського урядника, а коли надібігли жандарми, положив трупом одного жандарма та одну цивільну особу. Його арештовано. Лікарі ствердили ще давніше, що Вічутерна напів божевільна людина.

— Поспішились. В декотрих сторонах Сх. Галичини з'явилися жайворонки. Коло Каліша, над польсько-німецькою границею з'явилося кільканадцять бузьмів. Бідні птиці засуджені на смерть від морозу, оскільки не вернуть назад на півдні.

— Бараболя змерзла. З ріжких сторін краю доносять, що наслідком великих морозів змерзла бараболя в ямках, пивницях і кіпцях. В багатьох випадках згініла бараболя під снігом, що витворив за багато тепла.

— Людська легнодушність не знає границь. Користуючись з цього ріжні обманкою у Львові, що приступають на вулиці до людів з пропозиції, головно селян, її застосуючи чужинців, продають їм, мосяжні перстені, годинники і т. п. як золоті. Багато людей впalo жертвою цих обманців, багато разів писали про це газети (у „Свободі“ було недавно оповідання про них), а проте все знаходяться нові легнодушні люди, що лажомляться на „дурнічку“ і платять обманцям великих грошей, щоби переконатися, що замість золота купили безвартісні річі. В останнім часі кількох селян знову далось ошукати спрітним обманцем у Львові.

— Син убив батька. В селі Щепанові пов. Підгайці убито військового осадника Яна Венгжина. Слідство відкрило, що убив його сокирою власний син, 17-літній Стас за намовою власної жінки. Притно була родина на незгода. Обоїх арештовано і відставлено до вязниці з Підгайців.

— Любов і ніж. В селі Підляркові пов. Бібрка парубок Микола Косік хотів женитися з Катериною Домбровською, але вона його не хотіла. З пімти напав на неї із ножом і так тяжко її покалічив, що вона змерла в борецькім шпиталі. Мишулого тижня карний суд у Львові засудив його на чотири роки вязниці.

— Крином сполошили бандитів. На кіршуку Маєра Гаснера при сихівськім гостинці кото Львова напали ввечером замасковані бандити і заставши тільки його жінку та доньку, з револьверами в руках захадали гроши. Переутрашенні дали їм ключі від шафи, де була більша готівка, а коли бандити отворили шафу, жінки почали голосно кричати. Тоді бандити, боячись, що би хто не надійшов, лишили все і втекли.

Народній голос.

Партійний бандитизм.

Дуже негарний спосіб воювання зі собою завели наші партії. Такого способу не вживав культурні народи, і мабуть жаден народ і на світі, крім одних москалів, не веде такої гідкої внутрішньої боротьби, як наш.

Здається, зайвим буде тут висловувати, кому це виходить на користь. Заміськ написати щось цікавого і почуваючого для народу, наші партійні часописи (а треба знати, що в нас кожда часопис представляє партію), лають інші партії, і виливають найбрудніші помні на голови нераз дуже з

морально і матеріально, не читати їх часописи і т. д.

Досить вже цього партійного бандитизму, що нас нищить гірше від найтеших ворогів! Досить вже цеї партійної гризни, яку нам посіяли наші вороги! Досить вже оплюгавлювання найчільніших провідників нашого народу! Досить вже цього юдження проти нашої церкви і нашого патріотичного духовенства! Вступаймо всі до єдиної понадкласової української партії, якою є Українське Національно-Демократичне Обєднання! Є в ній місце для кожного доброго сина чи доньки нашого народу, без огляду, до якої кляси він належить, будь це селянин, робітник, священик, інтелігент і т. д. Тільки для зрадників нашого народу в нашій партії нема місця. Вступаймо всі під блакитно-жовтий прапор Обєднання, бо воно бореться за кращу долю українського народу.

Дмитро Рудяк,
селянин з Новосілки Григорівської.

Що можна дістати за тхора?

Правдива подія із сьогоднішньої зими.

Як тільки земля вкрилась сніговою верствою, показались на снігу сліди ріжних звірят, як лисів, тхорів, ласиць і інших. Село заворушилось, не так тому, що ці звірятам, закрадуючись до курників, роблять людям шкоду, як вадче тому, що кожушок тих звірят платиться дорого. За лиса можна дістати 70 золотих, а за доброго тхора 40 до 50. Подумайте тільки — ці сотки! Варта... Виплачується зловити.

Так думав і господар Юрцьо, почувши, що хтось у селі вже щось зловив. І сам почав за тими звірятами слідити, хоч як не мав часу, бо був 15-мортговим господарем.

Зима настала остра, а Юрцьо чобіт не мав, також в черевиках ходив. Немало намерзся, заки подібав сліди тхора. Сліди були під сусідською стодolioю.

Купив у місті кілька ступиць (лапок). Більше як 20 золотих за них дав. Наставив їх під сусідською стодolioю.

А з сусідом зробив угоду, що як тхора зловить і продасть, то грішин поділляться.

Привязав Юрцьо ступицю добре, а сам сів у сусідовій хаті і чекає. Думає, що за ті гроші буде мати. Якби взяв сорок золотих... Але він возьме більше, бо по слідах видно, що то тхір великий. Двайцять золотих вернеться йому за ступицю, а решта...

Але він не скаже сусідові, що зловив. Скаже, що хтось вкрав тхора зі ступицею, а гроши всі возьме собі.

Не знав Юрцьо, що про їх умову довідався жид. А жид на тхора дуже ласий.

Хоч сон його ломить, бо вже кілька ночей не спав, Юрцьо не спить, а надслухує. Нарешті почув, як щось на дворі стукнуло. Ого, певно тхір попався!

Легонько, щоби не збудити сусіда, втішний вибігає з хати. Біжить там, де лишив ступицю, дивиться, але ані тхора ні ступиці нема!

Думав, що тхір був великий і втік зі ступицею. Отже шукає попід стодolio, присвічує електрикою. Ніде нема. А ступицю припиняв був до стовпа ланцюком.

Прислухується, щось дзвінкає. Біжить в ту сторону і бачить, хтось пішов. Здоганяє і кричить:

— Тримай злодія!

Тим злодієм був жид. Юрцьо зловив його в свої руки аж під його хатою.

Почали оба дертися. Жид тримає за тхора і ступицю, а Юрцьо за ланцюх. Кричать.

На крик вибігає другий жид. Тягнуть Юрцьо до сіній. Юрцьо боїться там іти, щоби жиди його не набили. Але жиди довго не питали, відобрали тхора і дали Юрцьові доброго проухана.

От має щастя! Він наставив свою ступицю, він намерзся, він не спав, а жид прийшов на горове і тхора забрав!

Юрцьо сам собі справи не робив, а віддав її до суду. Прецінь суд вирішить справу в його користь, бо він жидам нічого злого не зробив. І терпеливо чекав на термін.

Незадовго покликали його до суду. На ливо справа вийшла зовсім інакше, як він надіявся. За напад на жидівський дім і крик в ноги суд засудив його на дві доби арешту і 30 золотих коштів. А за тхора скарж, Юрцьо, живе, другий раз!

Тільки то дістав Юрцьо за тхора. Коли числити всю разом, то Юрцьо дістав за тхора більше, як за лиса платять.

Тепер кожному каже: «Нема правди на світі».

Іван Кончак.

Ширіть «Свободу»!

ДОПИСИ.

ЗАДАРІВ пов. Бучач. Занедбане село. Всі посторонки державної поліції дістали з гори порушення улади в часі сьогоднішніх масниць забаву та запросяти всіх супільні стані без ріжнії обряду й національності. Доході призначено на будову приміщень для поліції. Задарівський постерунок уладив таку забаву в школі, запросивши усіх інтелігентів і відомчайших селян з цілого району. З української інтелігенції не скриється ніхто з цього запрошення, зате прийшло багато селян, головно місцевих. Був також відомий угодаєць Плеска, що живе у зносинах з поліцією та посертом Кнопінським, та начальник громади, великий приятель команданта й алькоголю. Перед війною Задарів мав славу свідомого села, якого читальня „Просвіти“ і крамниця були відрізнями для інших. Тепер культурно-освітнє життя в повному занепаді, кооператива ледве діє, а зате два жили богатіють. Люди взялися ревно до ляльки і спомагають жidів, які ще по війні з голodu гинули а нині числять тисячі доларів майна. Торгують алькогolem, хоч не мають права вишикувати. Парохом є о. Константинський, що говорить дома лише по московському, ширить в селі юзапські газети і хоче заложити в селі читальню Катковського. З української інтелігенції нема кому заопікуватись нашим селом, а в найближчім містечку Монастиришках нема на жаль ні advokata, ні лікаря українця.

Читальник.

КОРЧИН пов. СОКАЛЬ. Розеднання і занепад села. Наше село поділилось на два релігійні табори: православних, якими стали всі капани, прихильники старої Росії, і греко-католиків. Через те прохлиле розеднання не розвивається ані читальня „Просвіти“, ані кооперація, тим більше, що не мають власного дому. Перед вибором війта і громадської старшини кандидати на війта С. Мельник і на його заступника С. Марцинюк обіцяли, що всіми силами будуть стараться за читальній дім. На тій п'ятниці їх вибрали, однак минуло вже дев'ять місяців, а їм та справа ані не в голові. При укладанні громадського бюджету один радник хотів поставити внесок, щоби призначити 50 зол. на читальню, однак війт до цього не допустив. Зате перевів ухвалу на підвищення пенсії для себе і для свого заступника. З віячності за цю підвищку оба поставили радним морогич, в якій мачали свої роти майже всі ради (з виником кулькою). Чи не сором вам запиватись коштом громадської і просвітної справи. Українець.

БІЛИНА ВЕЛИКА пов. САМБІР. Страшне самоврядування. Дня 10. лютого ц. р. відбулися у нас збори членів кружка „Ольського Господаря“ при участі о. сенатора Татоміра з Луки. Його промова була тим пікавішем для всіх, що громадська гospодарка у нас нечутав ліха. Мимо великих громадських бюджетів у селі нема пайменшого ладу. На кождім кроці відно не дбається і брак розумного проводу. Дороги страшні, в болоті тонуть коні і худоба. Громадські будинки ліхі, школа і церква «нуждені». Громадська і шкільна служба не поплачена. П'ятьсот моргів громадської толоки це одна пустиня, з багнами, кретовинами та трійним для худоби зіллям. Ціле літо блукає по такій толоці худоба, сохи з голоду, зриває в багнах ноги, а в зимі вигибає. Ніхто не контролює, де поділися громадські гроши, війт, що урядує вже 10 літ, не дбає зовсім за громаду, сам провадить громадські книги і з нічого не вираховується. Не диво, що всі громадські гроши йдуть на марне і повстають ще недобори. Цього року ради вже самі зачинають приходити до розуму, жадають від війта рахунків і не хочуть підписати предложеного бюджету, де повно видатків на польські цілі, а для своїх товариств не призначено ані сотика. Поживемо, а побачимо, як то все скінчиться.

B.

ТУРАДІ пов. ЖИДАЧІВ. Свято Просвіти. Дня 22. грудня ц. р. відсвяткували наша читальня 60-літній ювілей існування т-ва „Просвіта“. Вступне слово виолосив о. П. Чехут, а на дальшу програму зложились демонстрації і співи місцевими і з інших сіл. На закінчення відспівали національний гимн.

Ціни у Львові.

Збіже. Ціни збігають в гору. Пшениця 52:25, жито 37, ячмінь на мливо 35, бров. 37, овес 35, гречка 45, просо 49.

Іроні. Доляр ам. 8:88, канад. 8:80, чеська корона 0:27, австр. шілінг 1:25, лей 0:55, фр. франк 0:34, фунт штерлінг 43:60, рад. червонець 18.

ТРИМІСЯЧНИЙ КУРС ДОМАШНЬОГО І ДРІБНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В КОРШОВІ, коло Коломиї, для сільських дівчат і жінок. Курс улаштовується заходами «Союзу Українок» у Львові, і Т-ва «Сільський Господар». Початок курсу 1. квітня 1929, до 30. червня 1929 р. — Умови приняття: курсантки мусять виказатися укінчення 16-ти літ, та покінченням всесільної школи. Оплата за утримання виносить 90. зол. місячно. — Подання о приняття, повинні бути заопіновані або Філією «Союзу Українок», або Філією «Сільського Господаря». — Згодом ення о приняття слати до Бюро Т-ва «Сільський Господар», Львів, вул. Зімородка 82 віча ч. 20, до дня 20. марта 1929.

Оголошення.

УКРАЇНСЬКА УСТАНОВА пошукує від зараз мужів довірю в судових повітах в цілі співпраці. Заробіток певний. — Зголосуватись письменно під «Інцидентом» до Адміністрації.

УНЕВАЖНЮЮ згублену військову книжочку на ім'я Івана Боднарука виставлену через П. К. У. в Чорткові, 81 село Білівці.

може кожний, також пані, через легку працю (навіть при бюрку) в 2—3 годинах поза званням заробити. — Пишіть не-76 гайно на адресу:

, Verlag Aufbau“ Berlin N. 4.

НЕРВОЛЬ

Хеміка Д-ра ФРАНЦОЗА, одинокий радикальний і випробований середник (натирання) проти

РЕВМАТИЗМУ

колення з причини перестуди, проти по- стрілу, іскусія і т. п.

41. Жадати в аптеках.

Вирібна і головна продаж:

Аптека МІКОЛЯША Львів, Коперника

Небувала окázія для читачів!

Мимо цього, що товар з кожним днем дорожіє фірма наша в силі дати мешканцям віддаленім від середовища ткацького промислу можність на- бути всілякі товари мануфактурів, почночні і трикотажні з першого джерела по фабричних під час. Як рекламу висилає F-ma Józef Amster, Łódź, кокмплект товарів **тільки за 35... зол.** я то: 3 м. корту подвійної ширини добре якості в чорній, гранатовій, бронзовій і сірій барві, 3 м. батисту в гарних десенях на піцу жіночої сукні, 3 м. зефіру в ріжки десенях на жіночу сорочку, 2 м. білого полотна на жіночу сорочку, 1 велике простирадло, 1 вафлевий ручник, 1 ту- рецьку хустку на голову і 3 батистові хустки до носа. То всього разом висилаємо тільки за 35 зол. по одержанню листового замовлення (платиться при відборі товарів). Користайте з окázії, заосмотрите себе і свої рідини, бо то тільки на короткий час. УВАГА: Купуючий нічо не ризикує, якщо товар не подобається приймаємо назад а гроши звертаємо. Запевнююмо однак, що кождий з нашого товару буде довдовений і що можемо сподіватися подяк. Ті, котрі зараз надішлють 3 зол. 50 сот. не платять коштів опакування, ні поштової оплати.

Замовлення просимо адресувати:
Firma Józef Amster, Łódź Piotrkowska 10.

Безплатні цінники на всілякі мануфактурів, пан- чочні і трикотажні товари висилаємо на бажання.

1-9

НА СВЯТА!

Можете дешево і гарно уратися, як замовите собі цілий комплект товарів — тільки за 35 зол. — а то: 3 м. елегантного, вовняного бостону в барвах: чорній, бронзовій і гранатовій, 3½ м. батисту на жіночу сукні в найгарнішіх літніх цвітах, 3 м. зефіру на жіночу сорочку, 6 пар елегантних шкарпеток, 3 батистові ху- стиники до носа, 1 вафлевий ручник і 1 шовкову краватку. То всього разом висилаємо тільки за 35 зол., за поштовою пі- сляплатою по одержанню листового замовлення. (Платиться при відборі).

Увага: Купуючий нічо не ризикує, як що товар не сподобається, прийму назад і гроши звертаю.

Замовлення адресув